

De documentaire laat zien dat grenscontrole zonder visie een oefening in hopeloosheid is

Om de lokroep van Europa te kunnen beschrijven - de persoonlijke vrijheid, de talloze keuzemenu's, het oneindige aantal mogelijkheden om iets te worden, de krankzinnige hoeveelheid privileges waarin men baadt - heb je buitenstaanders nodig. Je vraagt een vis ook niet om uit te leggen wat water is.

Om te snappen waarom jonge mensen het op een zwemmen zetten, waarom vaders en moeders met hun kleine kinderen op niet-zeewaardige boten de zee op gaan, waarom dromers zich verstoppen in het landingsgestel van het vliegtuig naar Parijs, zijn mensen nodig die aan de overzijde hebben gestaan. Mensen die hebben gezien dat houders van bordeauxrode paspoorten ongehinderd de wereld mogen afreizen om elders cocktails te drinken en uit te leggen wat men daar verkeerd doet, dat ze vervolgens comfortabel terug naar huis kunnen gaan, dat ze dat toerisme noemen. Mensen die ergens vandaan komen waar kiezen wat je wil, ook als je iets doms kiest of iets gevaarlijks of iets gek, geen optie is.

Chimamanda Ngozi Adichie bijvoorbeeld, die in *Americanah* perfect uitlegt waarom iemand liever wc's poetst in Londen dan een leven van keuzeloosheid leidt in Lagos. Of Anil Ramdas, die 35 jaar geleden in *Zomergasten* al nauwkeurig uitlegde waarom jonge Marokkanen in zee springen: 'Als je eenmaal besmet bent door het idee van het Westen, de vrijheid die je krijgt, de culturele waardigheid die je krijgt als individu, de rechten, de vrijheden, dan is dat onverwoestbaar. En zolang je daar geen greep op krijgt, is geen muur te hoog, men komt er toch overheen of onderdoor. En het Westen kan niet meer terug. Je kán niet zeggen: ik heb niks meer met de wereld te maken en de rechten en verworvenheden zijn voor ons. En het Westen ontkent deze betekenis.'

Hoe dit ontkennen eruit ziet, is te zien in de fantastische documentaire Poorten van Europa die Eefje Blankevoort, Els van Driel en Tomas Kaan hebben gemaakt voor de VPRO. Drie jaar lang mochten ze filmen achter de schermen van Frontex, het Europese agentschap dat volgehangen met detectieapparatuur, wapens en honderden miljoenen de

illusie van controle over Europa's buitengrenzen in stand probeert te houden.

Grenswachten in Griekenland, Italië en Polen doen dingen waarover we al jaren in de krant kunnen lezen: volgepakte boten worden teruggeduwd op zee, motoren onklaar gemaakt, mensen uit de bossen geplukt en blootsvoets teruggejaagd. Er zijn pushbacks en woestijndumpingen en ijzeren hekken. Mensen worden overgeleverd aan Libië, waar marteling en slavernij wachten.

In de documentaire zien we Frontex-directeur Hans Leijtens het onmogelijke met het gruwelijke trachten te verzoenen: mensen humaan weggagen, soms hun dood in. Elke keer wanneer het grensbeleid ontaardt in een mensenrechtenschending, klampt hij zich vast aan zijn reddingsboei: 'Dit valt niet onder ons mandaat.' Mensen redden uit een zinkend schip: niet ons mandaat. Lidstaten op de vingers tikken als hun grenswachten verschrikkelijke dingen doen: niet ons mandaat.

De migrant drijft levenloos in zee en het is niemands mandaat, want de verantwoordelijkheid is in nette blokjes verdeeld.

De documentaire laat zien dat grenscontrole zonder visie een oefening in hopeloosheid is. Want hoe hoger het hek, hoe harder de strijd om binnen te komen, hoe hoger de verdiensten voor smokkelaars, hoe meer doden. Hoe groter ook de prikkel voor wie eenmaal binnen is om nooit meer weg te gaan. En hoe sterker het verzet tegen uitzetting.

Anil zei het al: je moet misschien een niet-westerling zijn om te snappen dat geen hek hoog genoeg zal zijn. Misschien moeten we het eens proberen met lagere hekken, met makkelijker op en neer kunnen reizen in plaats van moeilijker. Met tijdelijke werkvisa, circulaire migratie en erkenning van de verantwoordelijkheid die bij privilege hoort. Omdat mensen soms in Ceuta willen zijn en soms in Rabat.